

מי מריבה שוקולד כהנא-כרמון

כמאה הראשונה לפני מניין הנוצרים, בתקופת אוגוסטוס, חי אציל רומי בשם **מייקלסאס**, שנודע בתמיכתו באמנים. עם השנים הפך שמו למשגשג: **מזנטז**. זהו כינוי לפטרונו, עשיר וגדיל לב, התומך ביצירותיהם ללא דאגת-פרנסה.

סופרת כהנא-כרמון עלית וקוז'בה

לשוק את שוקולד כהנא-כרמון. שאחרי ממתק פסק זמן של עלית תוציא החברה

בימינו מקובל באיטליה מינהג דומה: מיפעלת עשייה נודעים מאמצים לעצמם סופר או אמן, המסבדו משכודו מהמפעל, כדי שיוכל להתפנות לכתיבה או ליצירה. כנראה שזה הרקע למיבצע ספרותי של מנהלי חברת השוקולד והמתמקדים עלית להעניק פרס ששתי בסך 20,000 דולר לסופר ישראלי, כדי שיתפנה לכתיבה. מיפעל זה, המקביל לתמיכת עלית בכדורסלני מכבי תל-אביב, הוא רב-שיבות, ומן הראוי שמפעלים גדולים ינסו ליישם ילכו בדרכה של עלית.

אלא שעלית וקוז'בה. שמועות עקשניות נבתי הקמה הספרותיים של תל-אביב טוענות, שהפרס הראשון של עלית לסופר ישראלי תפוז לפי מידותיה של הסופרת **עמליה כהנא-כרמון** — סופרת יוצאת-דופן ובעלת ייחוד יצירתי בנוף הכתיבה הישראלי. השמועות בדבר הכייה המובטחת של כהנא-כרמון כפרס מנצח בעק שורה ארוכה ונכבדה של סופרים ומחברים להציג מועמדותם לפרס הבלתי-מבוטל.

לשונות-הרע עצולם הספרות הישראלי מספרות, שאחרי ממתק פסק זמן של עלית תוציא החברה

עשרה ימים אחרי מעצרו שוחרר בנייהודה בעיקבות לחצים מגבוה, כיניהם של הבארון רוטשילד. במישפט החוזר שנערך בניירות זוכה בנייהודה, והותר לו לחדש את הופעת הצב. עבודתו של יהושע קניאל היא מעין מסע בלשי של התחקות בעיקבות הפרשה, בעזרת מאות איגרות, תעודות ורישומים מארכיונים וממקורות שונים.

כבר בכמוך בוחן המחבר את מוקדי-הכוח ביישוב היהודי, את ראשיתו של הישוב החדש ואת מאבקי שנות התישעים של המאה שעברה. המעניין והאקטואלי שבין מאבקים אלה הוא העימות החייתי שבין אליעזר בנייהודה והישוב הישן, מאבק של חיל על עצם היום הזה, שהרי רק באחרונה חוללה שוב מצבתו של בנייהודה בידי חוגים חרדיים.

בקובץ זה מובאת ההתכתבות בת 90 איגרות בין מנהיגי הציונות באותה התקופה — דמויות כמו יהושע אייזנשטאדט-ברזיל, אחד העם, ר' שמואל מוהליבר, נחום סוקולוב, מנחם אוסישקין, בצלאל יפה, יוסף ריב" לין ועוד רבים אחרים.

כאמצעות מיכתבים אלה מחשוך קניאל סיפור מרתק על מאבקי היישוב באותה שנה. במרכזו, לצידו של בנייהודה, כוללת דמותו של ד"ר יודילוביץ, סוחר יין בילויי מראשוני-לציון, שנמנה עם תומכיו ומעריציו של אליעזר בנייהודה, ואשר ניהל חלק ממאבקי של בנייהודה בפרשה זו.

אליעזר בנייהודה בבית האסורים הוא עוד אחד מגיבורי העבר שהופתה הוצאת יד יצחק בן צבי, תוך הכאת כמה מפירייהפלא של התבססות היהודים בארצם. מבחינת ציבור יראייהשמים, פרק זה אינו מן המכובדים. גם העריכה וסיפוגראפיה של הספר היא מרתקת. תמונות-הלוואי, הפקסימיליות של כמה מהמסמכים, ההערות על הדמויות — כל אלה הופכים את אליעזר בנייהודה בבית האסורים לחוויה מרתקת.

דנטים שלו, בני העדה היהודית בקפלוגיה. בקטע שבו מנתח אוכלמסמרים את אנה קארנינה לטולסטוי, נפרק חיזורו של הנסיך ורונסקי אחר אנה קרנינה, הוא מסביר:

אחרי שנפטר מהבעל ביישהמזל, מתעתד אסור ורונסקי המוזק לסור ערבי-ערב אל ביתה של אנה זו; הנוכל כחר בערב, באשר העיכול נוסך קידיון בקרנינה ומעצים את תשוקתה לסרטיט. וברוך זו הוא נעשה ביישראית רעה המהותגן הראשה-לנפשה, ומדי ערב הוא מנעים לה במתקישפתי. הוא שח עמה על מוסיקה ועל ספרות, תוך שהוא כולא את נפחתיו, והיא מקשיבה לו תוך שהיא כובשת את נפחתיה, ראשה מושל לאחור על הפסה, כמו גירגרה במיורדיים...

למרות ניסיונות ההתחממות הלשונית של המתרגם אביטל **עיןבר** (מילים כמו: בחישותו הריאתנית, מיגבעו השעיר, אצבעות עקשנות, עצמות-לחיים להובות ועוד כהנה וכהנה), הקריאה בבנייהחיל היא הרפתקה ספרותית המעוררת גלייצחקוק, ורצופה בחוכמת חיים המרתקת את הקורא לכל אורך הספר.

כאן המקום לציין שספר זה, העוסק בעוצמות התרבות של ערות-המזרח, הוא יצירה ספרותית מלוטשת מרתקת לעורר את קנאתם של יוצרים נטוליכישרון, הטוענים לכתר של יוצרים אך מתגמדים ליד כהן, כפי שהם מתגמדים ליד יצירותיו של יהודה בורלא.

המספרים המומלצים ביותר לקריאה בחורף זה.

ארץ ישראל

בנייהודה

בימים טרופים אלה, כאשר אמרכלי המיפלגות הדתיות, טפילי הציונות, כופים על הציבור גזירות שהוא אינו יכול לעמוד בהן, קיים טעם היסטורי מרתק לעורר את קנאתם של יוצרים אלה בהוצאת יד יצחק בן-צבי, תחת הכותרת אליעזר בנייהודה בבית האסורים — חנוכה תרנ"ד / 1893(*)

ספר זה, שנערך בידי יהושע קניאל, מביא את סיפור כליאתו של מחייה הלשון העברית, אליעזר בנייהודה, חנוכה לפני 90 שנה, בעוון "קשר" נגד המלוכה העות'מאנית. העילה למאסרו של בנייהודה: רשימה של חותנו שראתה אור בהצבי, עיתונו של בנייהודה.

לשונאי בנייהודה מסע ארכיוני להלשנה

היה זה מאמר שרמו על הצורך בסילוק התורכים מהארץ. אנשי היישוב הישן, הלשינו על בנייהודה ועל חותנו, השניים הועמדו למישפט ונידונו לשנת מאסר, והצבי נסגר. המלשנים, כנראה יוסף רוזנטל ואלתר מוכתר, שכוננו שני בני הבלעל, עשו זאת בשם מנהיגיהם, שראו בבנייהודה ובציונים כופרים לכל דבר.

יהושע קניאל — אליעזר בנייהודה בבית האסורים — חנוכה תרנ"ד / 1893; הוצאת יד יצחק בן-צבי; 128 עמודים (כריכה רכה).

הפך סעיף למנהיג באיחוד פועלי פלסטין; סעיף נדרש לראשונה להערות שוליים; שיעור ראשון בשפה העברית וכיצד הפסיק סעיף להיות טמבל. פרקים אלה מאפשרים היכרות ראשונית עם יצירת-מופת פלסטית זו, הכתובה בהומור שנון שעשוי היה להצחיק גם את שלום עליכם. באחד הקטעים כותב חביבי:

האצתי ריצתי עד אשר הגעתי לכביש הראשי, מול הווילות של פקידו חיסה הערביים, שכנו איתן; ונסעו לבנותי, כדי לבנות שם וילות אחרות ולנוטשן. הלילה הקיסני מכל עבר, ואני עייף ותשוש ומבוהל מתוצאותיה של הרפתקה זו; והדרך ארוכה. פועלים יהודים עברו שם מטעם לסעם. ידעתי זאת מבגדי העבודה שלגוסם. כולם היו בגול העמידה, כי הצעירים והצעירות היו בצבא...

שירה המתורגם של סיהאם דא"ד מדוע אהב אותי החייל הוא עוד אחד משיריה הנפלאים של המשוררת הרגישה הזו, הנחשבת למקבילה ערבית של יונה וולך. דא"ד כותבת בין השאר: אגדל ואלך על גופך, אור סרחיך / מעיני זיכרון / ולעמד בכבר אעניק מצלעותי / גפרורים גפרורים...

מתי פלד, במאמרו השירה הפלסטית בתקופת המנדט, מביא סקירה מצצה על תקופה כמעט בלתי-ידועה בתהליך התבססותה של היצירה הפלסטית, כמו השיר שיטות של אייבס-האיים לוקאן, הכותב: בוא יבוא עליך יום, אחי הערבי / שמוראיו את תלתליך השחורים לבין / אתה לא תקשיב, שקנע בתענוגות שווא, / אתה לא תבחין, / אך אלה סביבך כבר חשים זאת / ורחוקים יותר כבר דנים בגורלך... או השיר המנדט של סלמאן זאהיר, הכותב: אבוהיים יסוריך, הו סלסטין / בקרייך נידמו לערביך: / ברהב צוער השליט הערבי על גבי לדיך / גלות או קלון — זו הבחירה... ועוד קטעי-שירים החושפים עולם ומלואו מתוהה-השנייה.

נעים עריידי מביא רשימה תחת הכותרת הספרות הערבית-הישראלית בת-זמננו. רשימה שצריכה להיות הגיוני לעבודה מדעית-מחקרית, שתחשוף את ייחודם של המשוררים הערבים הכותבים בישראל.

תחת הכותרת ירושלים, קיץ 1877 מובא פרק מתוך הרומן כחרס הנשבר מאת שולמית לפיד, המביא מאופי התקופה היא, כאמצעות סיפורו של מייפה-העתיקות שפירא, ריכה דוב, תחת הכותרת השושים את הגרנות, כוחנת את העימות הערבי-יהודי בתחילת דרכה של העיתונות העברית. תחת הכותרת סימורה של חסות מוכאים פרקים מיומנו של הסופר חליל אל-ככאניני, 1917, שבהם הוא מתאר כיצד העניק מחסה למשורר העברי אלתר לויין.

בימים אלה שבהם איבדה החברה הישראלית כל פרופורציה שהיא כהתייחסותה לנושאי-היסוד של העימות הערבי-יהודי בארץ זו, הוכיחו עורכי מאזניים, אשר רייך וחיים פסח, אומץ-לב ותרבותי מהמעלה הראשונה.

הסופר **עסאן כנפאני**, דובר אשף שהוצא להורג מתוך סיפורו החוזר לחיפה. זוהי נובלה מעולה, המספרת על משפחת פוליס שהגיעה לחיפה ב-1948, ומצאה בבית הנטוש תינוק ערבי ואימצה אותו.

המשורר נתן זך כותב על ראשד חוסיין, חוסיין, משורר ישראלי-פלסטני, שלא יכול היה לשאת המשך חייו בארץ, עבר עם השנים

משורר ישראלי-פלסטני חוסיין אוהל מיספר חמישים

להתגורר בארצות-הברית, שם חי בין ישראלים (והוא הוזכר בתוכנית חיים שכאלה עם יהורם גאון), זך, שביחוד עם חוסיין תירגם ספר של שירייעם ערביים, מספר על הפרארוכס כחיים הישראליים של חוסיין, במקביל מובא שירו המפורסם של חוסיין על הפליטים הפלסטניים אוהל מיספר חמישים:

אוהל מיספר חמישים, צד שמאל זה עולמו, / ואתי גרים בו זיכרונותי: / מהם ירוקים בעיני איבי, / מהם בעיני אשה בוכה, / מהם בצבע חלב ואהבה. // ושני פתחים לו לאוהל מיספר חמישים: / האחד מוליך אל חבריו חרושיה-המצא / הנפוצים כעננים שנתרקנו מכל מימיהם. / הסתח השני הוא קרע ביריעה ופונה לשמיים / בהם מפוזרים הבוכבים כמו פליטים, / ועירומים אף הם כפליטים...

אחד מיצירות הספרות הארצישראליות המעולות, שרוב קוראי הספרות בישראל אינם יודעים את דבר קיומה, היא הרומאן הכרוניקה המופלאה של העלמות סעיף אבו-אל-נחס אל-מותשאל מאת ח"כ לשעבר אמיל חביבי. מתוך רומן זה, העומד לראות-אור בקרוב בתרגום לעברית, מובאים הפרקים כיצד

כתביעת

ערביי-הארץ

מאזניים. ירחונה המחודש של אגודת הסופרים, ההופך בהדרגה לכולט כתיבייהעת, עשה זאת שוב.

לראשונה במאה שנות התיישבות יהודית בארץ-ישראל, הוקדש גיליון שלם של ביטאון סופרי ישראל לעימות היהודי-ערבי.

כבר בשער החוברת מובא ציורו של הצייר אריה ליבין דמויות ערביות. השם מאזניים מופיע בעמוד תוכן-העניינים גם בערבית. מאמר הפתיחה המבוכם לא כמעט של הסופר הוותיק (בזילנסקי) יהודי משורר הולך להפי' גנה, בוחן את מעורבותו של המשורר בפוליטיקה. אלא שהצגת העמדות של יוזר היא מעורפלת ומתעלמת מחלקו שלו, בשנים שבהן היה חבר-כנסת, בתהליך הירידור של החברה והתרבות הישראלים. כמאמר בולט מימד הצביעות של סופר זה.

שלושת שיריו של סמיח אל-קיאסם הם מלוטשים, כהירים ומייצגים את עולמו של משורר מעולה זה, הכותב: כאשר ארצה באחד הימים / הרוצה ימצא בכיסי / כרטיס נסיעה / אחד אל השלום / אחד אל השדות והמטר / אחד / אל מצפון האדם. / אנא אל תעזוב את הכרטיסים / רוצחי היקר / אנא סע.

תחת הכותרת הדרך לעין חרוד מובא אחד מפירקי הרומן החדש של **עמרם קינן**, העומד לראות-אור בקרוב בספריה לעם של עם עובד. רומן זה, המתאר את עין-חרוד ככפר של מורדים אחרי הפיכה פשיסטית בארץ, מביא תמונה אפקאלפטית (זה יכול להתרחש גם בארץ).

כתוב קינן בין השאר: אתה מת, או במקום להיות מת — תישאר חי. כל העסק לא ייצא החוצה. אבל אסור שיישאר איזה מחמוד שריאה תתיאלוף ישראלי שבו. רעוד איזה מחמוד, אחי שקשור תתיאלוף ישראלי כמו מומיה, אם זה יפתח את הפה, זה לא טוב ליהודים. לאיזה יהודים, יהודים זה אני. פעם גם אני הייתי, אולי, אבל זה כשהייתי חי. עכשיו אתה מת. אם נעים לך לאוזן, בוא נגיד שאתה יהודי מת. חשבתו בליבי: יש כאן הגיון. על מישל ערבי טוב זה ערבי מת. יהודי רע זה יהודי מת...

מאזניים — ירחון לספרות, כרך נ"ז, חוברת 6-5; עורכים: אשר רייך וחיים פסח; הוצאת אגודת הסופרים; 88 עמודים (כריכה רכה).